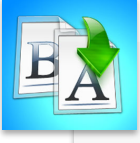

MAKRO EKONOMİK DENGE

İÇİNDEKİLER

- Genel Olarak Denge Kavramı
- Klasik İktisat ve Denge
  - Klasik İktisat Varsayımları
  - Klasik İktisatta Denge ve Üretim
- Keynesyen Makro İktisat ve Denge
  - Keynesyen İktisadın Varsayımları
  - Keynesyen İktisatta Denge ve Üretim
- Klasik ve Keynesyen İktisadın Birlikte Değerlendirilmesi

HEDEFLER

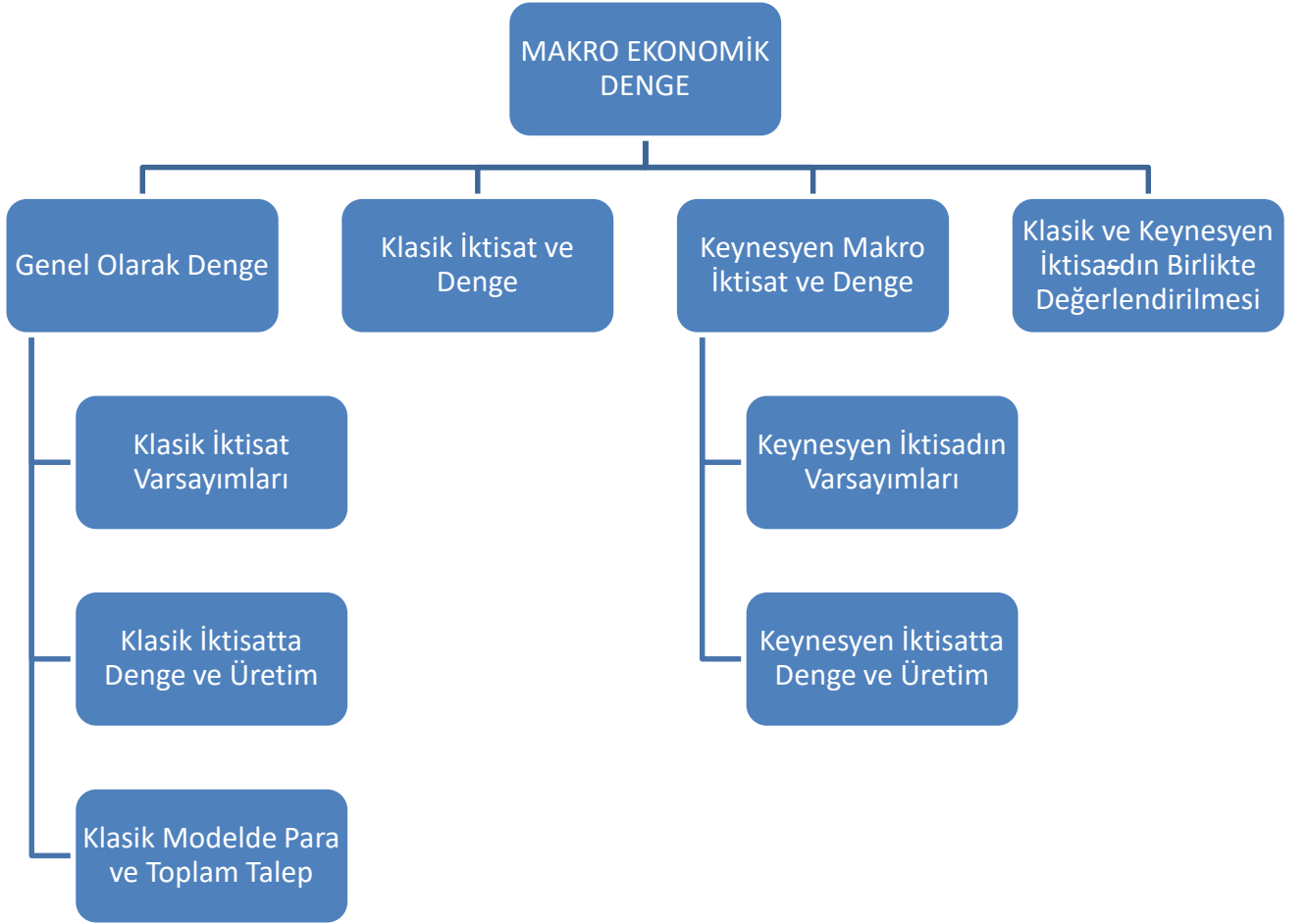
- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
  - Klasik iktisat yaklaşımının temel varsayımlarını öğrenebilecek,
  - Klasik iktisatta üretimin kısa dönemde nasıl gerçekleştiğini anlayabilecek,
  - Klasik iktisatta dengenin nasıl sağlandığını kavrayabilecek,
  - Keynesyen iktisadın temel varsayımlarını öğrenebilecek,
  - Keynesyen iktisatta denge üretimin nasıl sağlandığını kavrayabilecek,
  - Klasik ve keynesyen iktisadın karşılaştırmasını yapabileceksiniz.

Atatürk Üniversitesi
Açıköğretim Fakültesi

İKTİSADA GİRİŞ Prof. Dr. Kerem KARABULUT

ÜNİTE 8

GİRİŞ

Makro iktisadi değerlendirmelerin tarihi incelendiğinde, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımına gelinceye kadar, bu analiz şeklinin çok ön plana çıkmadığı anlaşılmaktadır. 1929 bunalımından sonra John Maynard Keynes tarafından 1929 yılında yazılmaya başlanan ve 1936 yılında yayımlanan "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi" adlı eserle birlikte makro iktisadi analizler daha önemli hâle gelmiştir. Çünkü bu eserle birlikte ekonomik dengenin sağlanması ve istikrarın sürdürülebilmesi için daha önceki dönemlerde müsaade edilmeyen devletin ekonomiye müdahalesine sıcak bakılmıştır. Böylece, uygulanan politikalarla dengeden sapmaların devlet eliyle düzenlenmesi gündeme gelmiş ve bunlar önemli kabul gören politika hâlini almıştır.

Bilindiği gibi ekonomide kimi zaman genişleme kimi zaman da daralma dönemleri yaşanır. Genişleme dönemlerinde ekonomik büyüme daha yüksek, işsizlik ise daha az olur. Daralma dönemlerinde ise, ekonomik büyüme daha az, işsizlik yüksek olur. İşte yaşanan bu dalgalanmalar iktisatçıların dikkatini çekmiş ve bunların sebep sonuç ilişkilerinin analizine gidilmiş ve dalgalanmaların minimum düzeylerde olması için nelerin yapılabileceği üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Makro iktisadi çalışmaların önem kazanmasını sağlayan temel gelişmeler; üstte bahsedilen ekonomik dalgalanmaların tekrarlayan olgular şeklinde olduğunun iktisatçılar tarafından anlaşılması, makro analizler için gerekli olan kayıt ve istatistiklerin düzenli bir şekilde tutulmaya başlanması ve 1929 yılında yaşanan dünya ekonomik bunalımıdır. Makro iktisadın önemini artırması makroekonomik dengenin anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Makroekonomik anlamda denge ile, ülkede gerçekleştirilen üretime eş bir talebin olduğu ortam kastedilir. Diğer bir deyişle, ülkedeki gelir ve harcamalar otonom harcamalarda değişme olmadıkça birbirine eşitlenmektedir.

Makro iktisadi denge konusunda klasik iktisatçılarla Keynesyen iktisatçıların görüşleri farklılaşmaktadır. *Klasik iktisatçılar ekonomideki dengenin hiçbir müdahale olmaksızın kendiliğinden sağlanacağını vurgularken, Keynesyen iktisatçılar özellikle dengeden sapmalarda kamu müdahalesi olmaksızın dengeye gelmenin zor olduğunu savunmaktadırlar.* Bu kısımda, her iki görüşün bilgileri sunulacak ve ele alınan dengenin farklı yönleştiki değişkenlerin (arz ve talep) belli bir düzeyde eşitlendiği ve ülke genelini ilgilendiren denge olduğu şeklinde algılanacaktır.

GENEL OLARAK DENGE KAVRAMI

Genel olarak denge, farklı yönleştiki iki değişkenin bir yerde eşitlenmesi, birleşmesi veya kesişmesidir. Örneğin arz ve talep açısından düşünülürse, arz eğrisi pozitif eğimli, talep eğrisi ise negatif eğimlidir. Yani bu iki değişken arz ve talep yasası gereği fiyattaki değişmeye farklı tepki vermektedir. Ancak arz ve talep eğrileri bir noktada kesişir ki, buna denge noktası denir ve denge fiyat düzeyi ve denge üretim miktarı bu kesişme noktasına denk gelen seviyede gerçekleşir. Yani bu kesişme noktasında arz ve talep birbirine eşit olur. Denge kavramıyla ilgili

Genel olarak denge, farklı yönleştiki iki değişkenin bir yerde eşitlenmesi, birleşmesi veya kesişmesidir.

olarak denge fiyat, firma dengesi, endüstri dengesi, ödemeler bilançosu dengesi, mal piyasası dengesi, para piyasası dengesi gibi çok çeşitli denge kavramı kullanılabilmektedir [8,9,13].

Denge kavramı genel olarak;

- Kısa ve Uzun Dönem
- Statik ve Dinamik Analiz
- Kısmi ve Genel denge Analizi şeklinde ele alınmaktadır.

Kısa dönem, sistemdeki değişkenlerin hepsinin değiştirilemediği en az bir değişkenin sabit kaldığı zaman dilimini ifade eder. Örneğin, klasik iktisatta kısa dönemde denge üretim düzeyi belirlenirken, teknoloji ve sermaye birikimi sabit kabul edilir ve sadece emeğin değişken olabileceği vurgulanır.

Uzun dönem ise, sistemdeki bütün değişkenlerin değiştirilebildiği zaman dilimini ifade etmektedir. Örneğin üretim sürecinde sermayenin, teknolojinin ve emeğin tamamının değiştirilmesi gibi.

Statik analiz, yalnızca denge durumlarıyla ilgilenen analiz şeklidir. Eğer belli bir denge durumu inceleniyorsa "basit statik analiz", farklı denge durumları ele alınarak karşılaştırma yapılıyorsa "mukayeseli statik analiz" söz konusudur.

Dinamik analiz ise, sistemin değişme durumlarını inceler. Bir dengeden diğer dengeye geçiş, dengesizlik durumunda olma ve bunların süreçleri incelenir. Statik analizde dengeye ulaşma süreci dikkate alınmadan sadece dengenin biçimsel özellikleri dikkate alınırken dinamik analizde, dengeye ulaşma süreci, dengenin devam ettirilmesi ve dengeden sapmalar ve bunların düzeltilmesi süreçleri ele alınır. Kısaca statik analizde zaman ve değişme unsurları ihmal edilirken, dinamik analizde zaman ve değişme unsurları dikkate alınır.

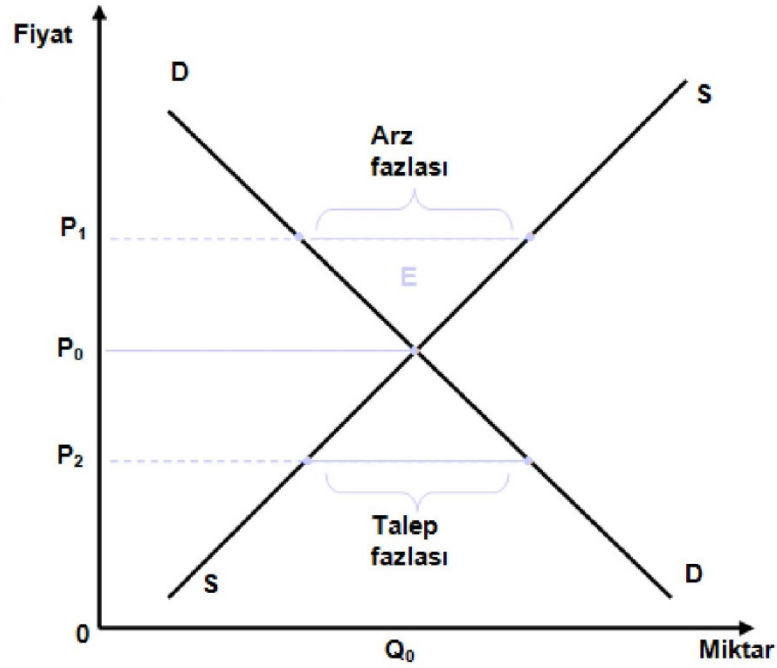
Kısmi denge analizi, bir değişkenin değerini etkileyen birçok değişken sabit veya çözülmüş kabul edilerek değerlendirme yapılır. Yani, Ceteris Paribus (Diğer değişkenlerin sabit kalmasının varsayımı) kullanılır. Örneğin talep edilen miktarı, fiyat, tüketici geliri ve rakip malların fiyatlarının etkilediği varsayılarak yapılan bir analiz kısmi denge analizidir. Çünkü talep edilen miktarı bunlara ilaveten birçok değişken etkiler. Örneğin tüketici zevk ve tercihleri, geleceğe yönelik beklentiler vb. talebi etkiler.

Genel denge analizi ise ilgili tüm değişkenlerin dikkate alınması ve bunların karşılıklı etkileşimlerinin de göz önünde bulundurulmasıyla yapılan analizlerdir.

Daha önceki bilgilerinizden arz eğrisinin arz yasası gereği pozitif eğimli, talep eğrisinin ise talep yasası gereği negatif eğimli olduğunu biliyorsunuz. Bu nedenle, bu kavramlara tekrar girmeden, arz ve talep eğrileri çizilerek denge gösterilmeye çalışılmıştır. Arz ve talep denge durumunu aşağıdaki grafik yardımıyla göstermek mümkündür.

Statik analiz, yalnızca denge durumlarıyla ilgilenen analiz şeklidir. Dinamik analiz ise, sistemin değişme durumlarını inceler.

Şekil 8.1.Arz ve Talep Dengesi

Şekil 8.1'de,

D; Talep eğrisini

S; Arz eğrisini

Q_0 ; Denge üretim miktarını ve

P_0 ; Denge fiyat miktarını temsil etmektedir.

Q_0 denge üretim düzeyi ve P_0 denge fiyatı dışındaki noktalarda piyasada dengesizlik var demektir. Örneğin, fiyat P_1 düzeyinde olunca arz fazlası, fiyat P_2 olunca da talep fazlası oluşmaktadır.

$Y=C+I+G+(X-M)$ ise bir ekonomideki genel denge durumunu ifade etmektedir. Buradaki Y, gelir, hasıla ya da üretilen mal ve hizmetlerin toplamıdır. C, özel tüketim harcamalarıdır. I, Özel yatırım harcamalarıdır. G, kamunun tüketim ve yatırım harcamaları toplamıdır. X, ihracattır. M ise ithalattır. $X-M=Net$ ihracattır.

Bu eşitliğin sol tarafı ekonomideki arzı, sağ tarafı ise bu arzın hangi kesimler tarafından talep edildiğini veya talebi temsil etmektedir. Bu ikisinin eşitlenmesi ise arz-talep dengesi anlamındadır. İlerleyen kısımlarda bu kavramlar tekrar kullanılacağı için burada bu kadarıyla yetinilecektir.

Buna göre, ekonomide gerçekleştirilen hasılaya (Y) eş düzeyde bir talep veya harcama var demektir ve bu ekonominin genel denge durumudur. Ancak, unutulmamalıdır ki burada anlatılanlar, ekonominin kısa dönem dengesidir.

KLASİK İKTİSAT VE DENGİ

Klasik iktisadın doğuşu, 1776 yılında Adam Smith'in yazdığı "Milletlerin Zenginliği" adlı eserle başlamaktadır. Adam Smith, kendisinden önceki iktisadi bakış olan Fizyokratların "doğal düzenin varlığı" anlayışından da esinlenerek ilgili

Klasik İktisat anlayışın özünde, "müdahalesiz serbest piyasa ekonomisi" anlayışının toplumsal refahı maksimum yapacağı anlayışı yatmaktadır

eserini şekillendirmiştir. Adı geçen eserde, klasik ekolün genel anlayışı anlatılmakta ve iktisat bir bilim hâlinde toplumlara sunulmaktadır. Klasik iktisat anlayışın özünde, "müdahalesiz serbest piyasa ekonomisi" anlayışının toplumsal refahı maksimum yapacağı anlayışı yatmaktadır. Bu anlayışa göre, ekonomiye müdahale edilmedikçe denge daimî olacaktır ve dengeden sapmalar "görünmez bir el tarafından" tekrar dengeye yöneltilecektir.

En çok bilinen klasik iktisatçıların bazıları, Adam Smith, John Baptiste Say, David Ricardo, John Stuart Mill, Thomas Malthus, Arthur Cecil Pigou'dur. Daha sonraları, Milton Friedman, Arthur Laffer, James M. Buchanan gibi klasik iktisadi görüşü benimseyip değişik katkılar yapmaya çalışan iktisatçılar da bulunmaktadır.

Klasik iktisat öğretisi, 1929 dünya bunalımına kadar birçok ülkede uygulama sahası bulmuş ve hatta kurallarının çoğu değişmez iktisadi yasalar şeklinde algılanabilmiştir. Ancak, bu okulun öğretilerinin I. Dünya Savaşı ve 1929 kriz koşullarında geçerli olamayacağı anlaşılınca, bunların eksikliklerini ortaya koyan çalışmalar ve düşünceler artmaya başlamıştır ki, bunlar içinde en önemli olanı Keynes ve Keynesyen görüştür. Aşağıdaki kısımlarda hem klasik görüş hem de Keynesyen görüşler ve denge algıları değerlendirilmektedir.

Klasik İktisat Varsayımları

Klasik iktisadın temel varsayımlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Ekonomi sürekli tam istihdam üretim düzeyinde dengededir. Ekonomiye dışarıdan müdahale edilmedikçe tüm üretim faktörleri tam kapasite olarak istihdam edilmekte ve buna göre oluşan üretim düzeyine de tam istihdam üretim düzeyi denmektedir.
- Ekonomide rekabetçi piyasalar vardır. Böylece rekabet sayesinde hem ekonomik denge durumu her piyasa için sağlanabilmekte hem de kalite artmaktadır.
- Ücretler ve fiyatlar hem aşağı hem de yukarı yönde esnektir. W nominal ücreti, P fiyatlar genel düzeyini temsil etmek üzere, W/P reel ücret olmaktadır. Reel ücretin aşağı ve yukarı yönde esnekliği sayesinde iş gücü piyasasında dengenin daimî olması sağlanmaktadır ve kısa dönemde denge üretim düzeyini belirleyen de iş gücü miktarı olmaktadır.
- Her arz kendi talebini yaratır (Say Yasası). Klasik iktisatçılara göre, ekonomideki mevcut rekabet ortamının varlığı ve ücret ve fiyatların esnekliği sayesinde yapılan her üretime eş değerde bir talep mutlaka olacaktır. Bu nedenle, arz mümkün olduğu kadar artırılmalıdır.
- Klasikler, ulusların zenginliğinin reel faktörlere bağlı olduğunu ve kapitalizmin geliştirilmesi için serbest piyasa ekonomisinin en uygun araç olduğunu savunmuşlardır.
- Devlet ekonomiye müdahale etmemelidir.
- Denk bütçe politikası kabul edilmektedir.

- Para nötrdür.
- Devlet mümkünse borçlanmamalıdır.
- Ekonominin büyümesi üretim faktörleri stokunun büyümesine ve teknolojik gelişmeye bağlıdır.
- Ekonomik birimler rasyonel davranmaktadırlar. Buna göre, tüm ekonomik birimler kendileri için gerekli olan bilgileri en doğru kanaldan ve hızlı bir şekilde elde edip kullanabilmektedirler. Bu nedenle, yapılan müdahaleler gereksiz olacak ve tüketiciler açısından "fayda maksimizasyonu" hedefine, üreticiler açısından da "kâr maksimizasyonu" hedefine zarar verecektir.

Klasik iktisat öğretisine göre, piyasalar sürekli temizlenmektedir ve bu nedenle devletin ekonomiye müdahalesi piyasa dengesini bozarak etkisizliğe ve verimsizliğe sebep olacaktır. Bunlara göre, devletin iki temel görevi vardır:

- Adalet ve diplomasi hizmetlerini yerine getirmek,
- İç ve dış güvenliği sağlamak.

Görüldüğü gibi, her iki görev de devletin sırf devlet olmasından dolayı yerine getirmesi gereken görevlerdir. Bunların dışında devletin ekonomiye herhangi bir müdahale etmesi istenmemektedir. Çünkü klasik iktisat teorisyenlerine göre, kamu hantaldır ve kamu harcamaları verimsizdir.

Devlete bu kadar sınırlı görev yükledikleri içindir ki, kamu gelirlerinin vergilerle finanse edilmesini ve denk bütçe politikasının uygulanmasını savunmaktadırlar. Çünkü, üstte belirtilen sınır görevleri hacim bakımından dar ve denk bütçe ile yerine getirmek en uygun yoldur. Diğer bir deyişle, devletin topladığı vergiler üstte belirtilen hizmetleri yerine getirmeye yetecek kadar olmalıdır. Bu da gelirlerin giderlere eşit olması anlamına gelen "denk bütçe" uygulamasıdır.

Klasiklere göre, bütçe fazlası daha fazla vergi toplanması yoluyla olacağı için mükellefleri ağır yük altına itecektir. Ayrıca bütçe fazlası, siyasilerin harcama eğilimlerini de kamçılayarak verimsiz harcamaların yapılmasına sebep olacaktır. Diğer taraftan, bütçe açığı ise devletin sınırlı hizmetlerini layıkıyla yerine getirmesini engelleyecektir. Bu nedenle, denk bütçe uygulamasının en etkin yöntem olduğu kabul edilir.

Klasik iktisatçılara göre, para sadece işlem (mübadele) amacıyla talep edilir ve parasal değişkenlerin reel değişkenler üzerinde hiçbir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle paraya, bir şal, bir peçe, bir örtüdür demektedirler. Bu durum, paranın yansızlığı ya da nötrlüğü olarak da bilinmektedir. Ayrıca klasik iktisatta para arzı değişikliğinin reel değişkenler (gelir ve istihdam gibi) üzerinde hiçbir etkisinin olmaması durumuna da "klasik dikotomi" denir.

Bu sistemde kamu harcamaları artışı ve dolayısıyla ekonomiye müdahale anlamına geleceği için devletin borçlanmasına karşı gelinmektedir. Ancak iki özel durumda devlet borçlanmasına sıcak bakılmaktadır. Bunlar; verimli yatırımlar

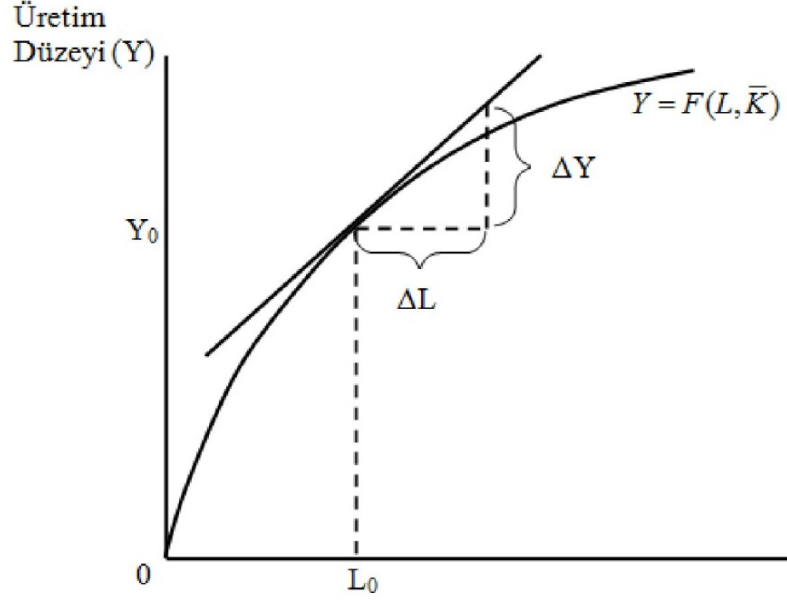

Klasik iktisat öğretisine göre, piyasalar sürekli temizlenmektedir ve bu nedenle devletin ekonomiye müdahalesi piyasa dengesini bozarak etkisizliğe ve verimsizliğe sebep olacaktır.

yapmak için borçlanma ve savaş gibi olağanüstü gelişmelerin finansmanı için borçlanmadır.

Klasik modelde, kısa dönemde denge üretim düzeyini belirleyen temel değişken iş gücü miktarıdır. Bu nedenle, üretim düzeyi iş gücü piyasasında belirlenmektedir.

Şekil 8.2. Üretim Fonksiyonu ve Emegın Marjinal Ürünü

Klasik İktisatta Denge ve Üretim

Klasik modelde, kısa dönemde denge üretim düzeyini belirleyen temel değişken iş gücü miktarıdır. Bu nedenle, üretim düzeyi iş gücü piyasasında belirlenmektedir. Bu modele göre, üretim fonksiyonu aşağıdaki gibi yazılabilir.

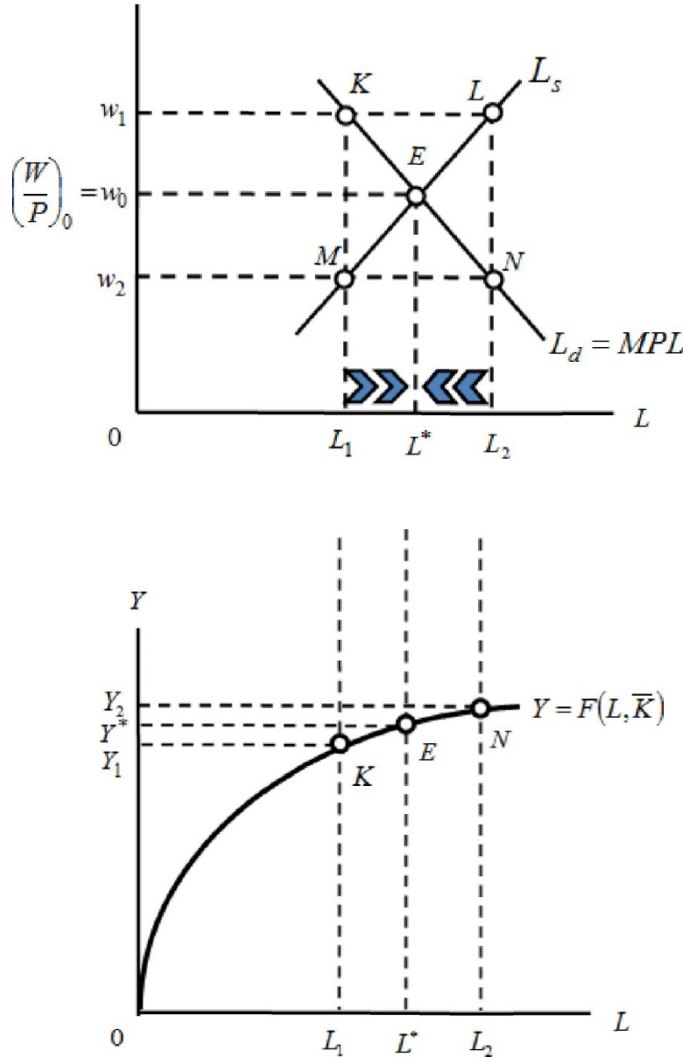
$$Y = F(K, T, L)$$

Buradaki Y üretim düzeyi, K sermaye stoku, T ise teknoloji düzeyidir. Sermaye stoku ve teknoloji düzeyi kısa dönem için sabit kabul edildiği için üretimi belirleyen temel değişken iş gücü ya da emek miktarı L olmaktadır [13].

Bir üretim fonksiyonu, kullanılan girdi miktarları ile bu girdilerle üretilebilecek maksimum ürün miktarı arasında bir ilişkidir.

Grafikte gösterilen bu üretim fonksiyonu, kullanılan emek miktarı arttıkça, emegın marjinal ürününün azaldığını ifade eden emegın azalan getirisi varsayımına dayanmaktadır.

Şekil 8.3. Emek Piyasasında Denge ve Tam İstihdam Hasılası

Şekil 8.3'te, L_s emek arz eğrisi, L_d emek talep eğrisidir. Emek arz ve talep eğrilerinin kesişme noktası olan E noktasında emek piyasasında denge (tam istihdam dengesi) sağlanmakta ve alttaki üretim fonksiyonu grafiğindeki üretim karşılığı Y^* düzeyidir ki, bu üretime de tam istihdam üretim düzeyi denmektedir. Klasik iktisatta kısa dönemde üretimi belirleyen iş gücü miktarıdır ve ekonomi de sürekli tam istihdam üretim düzeyinde dengededir.

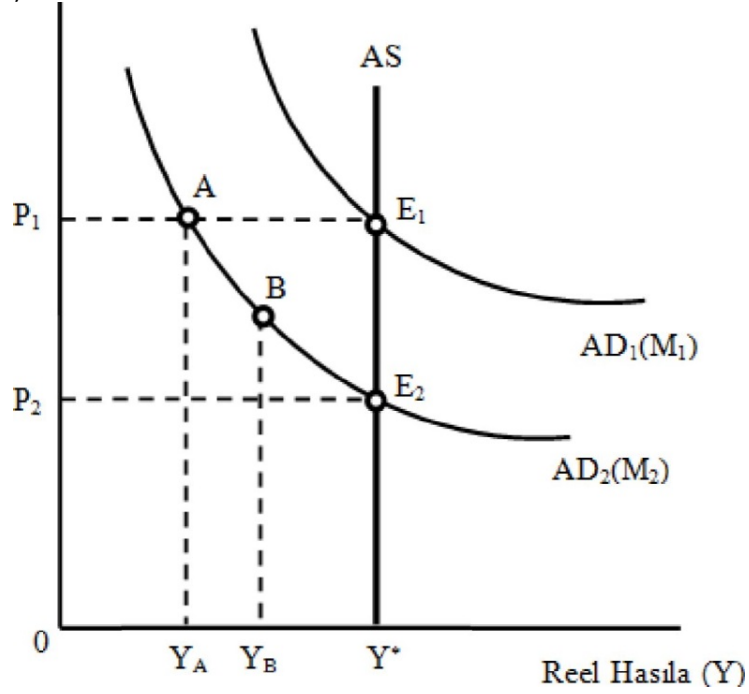
Reel ücret düzeyi w_1 ve w_2 düzeylerine müdahale olmadığı durumlarda çıkarınerse, esneklik sayesinde tekrar dengeye gelinecektir. Çünkü, w_1 düzeyine çıkarsa, emek arzı L_2 kadar, emek talebi ise L_1 kadar olacaktır. Yani L_1-L_2 aralığı kadar emek arz fazlalığı oluşacaktır. Bu durumda emek arz edenler arasındaki rekabet ve reel ücretlerin esnekliği reel ücretin w_0 düzeyine inmesini sağlayacaktır. Tersine reel ücret w_2 düzeyine düşerse, bu defa da emek talebi L_2 , emek arzı ise L_1 kadar olacaktır ve L_1-L_2 kadar emek talep fazlası oluşacaktır. Böylece, emek talep edenler arasındaki rekabet reel ücretin w_0 düzeyine çıkmasına sebep olacaktır. Alttaki grafikte görüldüğü gibi w_1 ve w_2 reel ücret düzeylerinde üretim düzeyleri farklılaşmaktadır. Diğer bir deyişle, ne kadar emek fazla çalıştırılıyorsa o kadar çok ya da tersi bir üretim düzeyi oluşmaktadır.

Klasik iktisatta kısa dönemde üretimi belirleyen iş gücü miktarıdır ve ekonomi de sürekli tam istihdam üretim düzeyinde dengededir.

Şekil 8.4'te görüldüğü gibi klasik sistemde arz ve talep dengesi ise, sürekli tam istihdamın varlığından ötürü dik bir doğru olarak gösterilen toplam arz (AS) eğrisi ile negatif eğimli toplam talep (AD) eğrilerinin kesişme noktasında oluşmaktadır [3,4,13].

Fiyat Düzeyi (P)

Şekil 8.4. Klasik Modelde Ekonominin Dengesi

Ekonomide ayarlamalar zaman gerektirir, işte bu zaman içinde işsizlikle karşılaşılır. Fakat bu işsizlik çok kısa zaman içindir ve devam etmez. Ancak piyasalara dışarıdan bir müdahale olursa, uzun süreli işsizlikle karşılaşılır.

Ekonominin kendi iç mekanizmaları yoluyla tam istihdamı sağlama yeteneği, klasik ekonomistlerin "*bırakınız yapsınlar*" ya da "*müdahale etmeyen hükümet politikalarını*" onaylamalarının altında yatan neden olmuştur.

Say Yasası'na olan inancın ücret ve fiyatların esnekliğinin bir sonucu olarak klasik iktisatçılar tam istihdamı normal bir durum olarak görürler.

Ekonominin dengesi toplam arz eğrisi ile toplam talep eğrisinin kesişimi ile elde edilmektedir.

Klasik sistemde üretim hacminin iş gücü piyasasına ve teknolojiye, fiyat düzeyinin ise para piyasasına bağlı olarak oluştuğu biçiminde bir sonuca varılabilir.

Klasik ekonomi kuramının öngördüğü işsizlik geçici işsizliktir. Yani oldukça kısa dönemli bir işsizliğin talep şoklarından doğabileceği kabul edilmektedir.

Örneğin ekonomide para stokundaki bir azalma ortaya çıktığında AD₁ eğrisi AD₂'ye kayacaktır. Her ne kadar ücretlerin esnek olduğu kabul edilmekte ise de ücretlerin ve fiyatların değişimi anında olmayacaktır. Ekonomi yeniden tam istihdam dengesine ayarlanırken, izlediği yol E₁-A-B-E₂ olmaktadır. Burada işsizlik geçici işsizliktir. Ekonomi fiyat ve ücret esnekliği sayesinde kendi kendine bu sorunu kısa sürede çözmektedir.

Ekonominin dengesi toplam arz eğrisi ile toplam talep eğrisinin kesişimi ile elde edilmektedir.

Özet olarak, klasik iktisatçılar toplam talepteki değişimin reel gayrisafi milli hasıla (GSMH) ya da istihdam düzeyinde herhangi bir etkisi olduğuna inanmazlar. Sadece fiyat düzeyinin etkilenmeyeceği düşüncesini sürdürürler. Klasikleri AD eğrisini elde ederken kullandıkları miktar kuramı çerçevesinde değerlendirirsek, *AD'deki kaymaların kaynağı tamamen piyasadaki para miktarına bağlı olmaktadır*. Para miktarı (M) arttığında AD sağa, azaldığında ise sola kayacaktır. Dolayısıyla fiyat düzeyi tamamen para miktarına bağlı olacaktır. Paranın reel değişkenler üzerinde etkisi olmaması *paranın yansızlığı* ya da *nötrlüğü* olarak isimlendirilir [1,2,5,7].

Son olarak klasik modelde para ve toplam talep eşitliğini izah ederek Keynesyen kısma geçilmesi yararlı olacaktır.

Klasik Modelde Para ve Toplam Talep

Klasik ekonominin para arzı ile fiyat seviyesini ilişkilendiren yaklaşımı, paranın miktar teorisi olarak bilinmektedir. Amerikalı iktisatçı Irving Fisher tarafından geliştirilen miktar teorisi, değişim (mübadele) denklemini kullanmaktadır [6,8,9,10,].

$$M.V \equiv P.T$$

T: Belli bir dönemde bir ekonomideki bütün mübadelelerin sayısı

P: Mübadelelerin ortalama fiyatı

M: Para miktarı

V: Paranın dolaşım hızı

$$M.V \equiv P.T$$

$$(T) \rightarrow (Y)$$

Yalnızca reel millî hasılanın hesabına giren değişimleri, mübadelelerin ortalama fiyatı yerine de ekonomideki ortalama fiyat düzeyini gösteren endeksi (P) aldığımızda özdeşliğin sağ tarafı nominal millî hasılayı verir.

$$M.V \equiv P.Y$$

Bu ikinci özdeşlikte yer alan (V) paranın gelir dolaşım hızı olarak adlandırılır ve klasik iktisatçılarca sabit kabul edilir. Reel gelir (Y)'de kısa dönemde tam istihdamda sabit kabul edildiği için bu özdeşlik doğrudan fiyat düzeyini para miktarına bağlamaktadır. Buna göre, ekonomide para miktarı hangi oranda artarsa fiyat düzeyi de aynı oranda artacaktır. Paranın miktar teorisi klasik yaklaşımda toplam talep (AD) eğrisinin elde edilmesine olanak sağlar. Klasiklere göre paranın dolaşım hızı (V) sabittir. Veri bir para miktarı için özdeşliğin geçerli olması demek, (P) ile (Y) arasında ters yönlü bir ilişkinin olması demektir.

Aslında değişim denklemini (P)'ye göre yazarsak; $P = M.V/Y$ olur.

Yani M.V bir sabite eşit olduğunda fiyatlar (P) artarsa reel hasıla (Y) azalmalı ya da (P) azalırsa (Y) artmalıdır.

KEYNESYEN MAKRO İKTİSAT VE DENGE

Klasik düşünce ve onun "bırakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler, nasıl olsa dünya kendi kendine dönüyor" şeklindeki politika anlayışı, Büyük Buhran'a kadar hemen hemen tüm dünyada kabul görmüştür. Daha sonra Buhranla birlikte, endüstrileşmiş dünyada büyük çapta ve uzun süren işsizliğin görülmesi ve ABD'de gerçekleştirilen üretimi talep güçleri olmayan alıcı ülkelerin alamaması klasik modeli tartışılır duruma getirmiştir.

Keynesyen makroekonominin ortaya çıkışı, 1930'larda yaşanan büyük buhranın hemen ardından olmuş ve bir anlamda bu büyük krizden kurtulmanın yollarını ortaya koymuştur. Keynesyen Devrim olarak da bilinen politika önerileri, klasik modelin savunduğu varsayımların hemen hemen tersi niteliğindedir. John Maynard Keynes, 1929 yılında yazmaya başladığı ve 1936 yılında yayımladığı "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi" adlı eseriyle Keynesyen İktisadın esaslarını ortaya koymuştur.

Büyük Buhran 1929'da başlayarak bütün dünyayı etkilemiş, üretim düşüşü ve işsizlikteki artış daha önce hiç görülmemiş boyutlara ulaşmıştır. 1883-1946 yılları arasında yaşayan ünlü İngiliz ekonomist J. Maynard Keynes, Büyük Buhran'ı açıklayan ve devletin temel politikalarla ekonomik çöküntülerin üstesinden gelebileceğini iddia eden yeni bir teorik çerçeve ortaya koyarak modern makroekonominin öncülüğünü yapmıştır.

Keynes'in temel tezi, piyasa ekonomilerinin her zaman kendilerini düzeltecek bir mekanizmaya sahip olmadığı, yani düşük işsizlik ve yüksek üretim düzeylerini her zaman garanti edemeyeceği biçimindedir [12].

Keynes, Büyük Buhran'ın oluşmasında en önemli faktör olarak yatırımcıların güvenindeki istikrarsızlığı sorumlu tutmuştur.

Keynesyen politikalara göre, ekonominin genişleme dönemlerinde "daraltıcı maliye politikaları", durgunluk dönemlerinde ise "genişletici maliye politikaları" uygulanmalıdır.

1960'lara kadar birçok ülkede yoğun kabul gören ve uygulama alanı bulan Keynesyen politikalar, her biri klasik iktisadın devamı niteliğinde olan 1960'larda Rasyonel Beklentiler teorisyenleri, 1970'lerde Monetarist iktisatçılar, 1980'lerde Arz Yanlı iktisatçılar ve 1990'larda da Anayasal İktisatçılar tarafından eleştirilebilmiş ve tekrar Klasik iktisat kurallarının geçerliliği savunulmuştur. Ancak *2008 krizinde bir kez daha anlaşılmıştır ki, durgunluk ya da kriz dönemlerinde Keynesyen İktisadın öngördüğü gibi devletin ekonomiye genişletici yönde politikalar uygulayarak müdahale etmesi gerekmektedir.*

Bu bağlamda, Keynesyen İktisatta ne tür varsayımlar olduğu ve denge millî gelirin nasıl oluştuğu ya da oluşturulduğuna yönelik basit analizler aşağıda özetlenmeye çalışılmaktadır.

Keynesyen İktisadın Varsayımları

Keynesyen iktisadın ana varsayımlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür;

- Ekonomi sürekli tam istihdamda dengede olmayabilir. Denge düşük istihdam düzeyinde de gerçekleşmiş olabilir. Bu nedenle, istihdam için üç durum olabilir. Bunlar;

-Eksik İstihdam

-Tam istihdam ve

-Aşırı istihdam durumudur. Bunlar içerisinde en zor sağlanana tam istihdam durumudur. Uygulanan iktisadi politikaların nihai hedefi de tam istihdam üretim düzeyini yakalamaya yöneliktir.

- Ücret ve fiyatların esnekliği her zaman mümkün olmayabilir. Özellikle sendikal hakların yaygınlığı ve asgari ücret uygulaması gibi sosyal düzenlemeler buna engeldir.

- Her talep kendi arzını yaratır. Ekonomide talep olmadıkça arzın bir işe yaramayacağı kabul edilir. Bu nedenle, talebin önemsenmesi gerektiği ve durgunluk dönemlerinde devlet tarafından talep yaratıcı uygulamalara ihtiyaç olduğu vurgulanır.

- Para klasiklerde olduğu gibi sadece işlem amacıyla talep edilmez. Para talep etmenin üç temel gerekçesi vardır. Bunlar;

-İşlem amaçlı para talebi

-İhtiyat amaçlı para talebi ve

-Spekülasyon amaçlı para talebidir.

Keynesyen para talebinin en önemli kısmını da spekülasyon amaçlı para talebi oluşturur.

- Faiz değişkeni tek başına yatırım kararını belirleyemez. Yatırım kararı faizden daha çok kullanılabilir gelire bağlıdır.

- Durgunluk ve şişkinlik dönemlerinde devlet ekonomiye müdahale etmelidir. Aksi takdirde ekonominin kendiliğinden dengeye gelmesi zordur.

- Devlet borçlanabilir. Eğer kaynaklar mevcut harcamaları finanse edemiyorsa en etkili yol borçlanmadır. Çünkü vergi yoluyla kaynak bulma yönteminin yasal gerekçeleri ve siyasi oy kaybetme gibi riskleri mevcuttur. Ayrıca vergi artırımının millî geliri azaltıcı etkisinden dolayı da önerilmez.

- Piyasa mekanizması kendiliğinden tam istihdam üretim düzeyini sağlamayı garanti edemez.

Bu temel varsayımlar üzerine kurulu olan Keynesyen iktisat anlayışına göre, dengenin oluşumu ve değişik kavramlar aşağıda özetlenmeye çalışılmaktadır.

Keynesyen İktisatta Denge ve Üretim

Keynesyenlere göre, toplam harcamalar ya da toplam talebin ekonomide ne kadar üretim yapılacağını ve kaç kişinin istihdam edileceğini belirlediği savunulmaktadır. Toplam harcamalar açıklanırken öncelikle kamu kesiminin ve dış ticaretin olmadığı bir ekonomik yapı dikkate alınarak hane halkı ve firmalardan oluşan iki sektörlü basit ekonomik denge modeli üzerinde durulur. Bu modelde tasarrufların hane halkı tarafından, yatırımların ise firmalar tarafından yapıldığı varsayılır.

Tüketim; tüketici karar birimleri yani hane halkları tarafından mal ve hizmet alımı için yapılan harcamalardır.

Bu durumda temel GSMH özdeşliği şu hâle gelecektir.

$$C + I \equiv Y \equiv C + S$$

Bu özdeşliğin sağ tarafı, hane halklarının harcanabilir gelirlerini (Y) tüketim (C) ve tasarruf (S) arasında bölüştürdüğünü göstermektedir. Sol tarafı ise toplam harcamaların tüketim ve yatırımdan oluştuğunu, yani harcamalar yönünden millî geliri (Y) açıklamaktadır. Tüm bunlara ilave olarak, fiyatların tam istihdam düzeyine ulaşınca kadar sabit kaldığı varsayılmaktadır.

Toplam harcamaların en büyük kısmını tüketim harcamaları oluşturur. Tüketim; tüketici karar birimleri yani hane halkları tarafından mal ve hizmet alımı için yapılan harcamalardır. Tüketim harcamaları (C) harcanabilir gelire (Y_d) bağlıdır. Harcanabilir gelir; vergi ve sosyal güvenlik kesintileri düşüldükten ve transfer ödemeleri ilave edildikten sonra ulaşılan gelirdir. Hem tek tek hane halkları için hem de bir bütün olarak toplum için harcanabilir gelir (Y_d) düzeyi ile tüketim harcamaları (C) arasında pozitif bir ilişki vardır. Harcanabilir gelirin tüketilmeyen kısmı ise tasarruf (S) olarak adlandırılır.

Toplumdaki tüm bireylerin harcanabilir gelirleri ve tüketim harcamaları arasındaki ilişki, diğer koşullar sabitken, "tüketim fonksiyonu" olarak adlandırılır. Diğer koşullar sabitken, tasarruf ve harcanabilir gelir arasındaki ilişki de "tasarruf fonksiyonu" olarak isimlendirilir. Tasarruf gelirin tüketilmeyen kısmıdır. Gelir ya tüketilecek ya da tasarruf edilecektir.

$$\text{Yani; } Y = C + S \Rightarrow S = Y - C \text{ olur.}$$

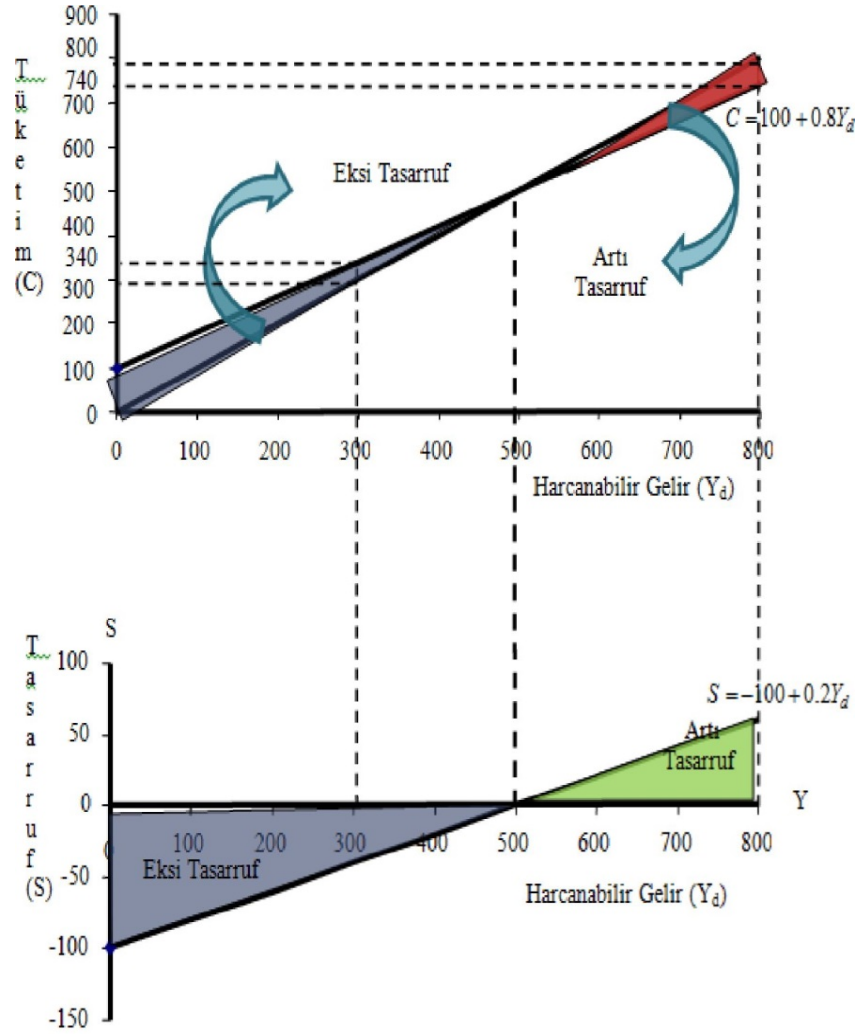
Bu durumda tüketim fonksiyonundan ayrı bir tasarruf fonksiyonu geliştirmek gereksizdir. Yani tasarruf fonksiyonu, tüketim fonksiyonundan türetilebilir.

Aşağıdaki grafiğin (Şekil 8.5.) alt panelinde tasarruf fonksiyonu yer almaktadır. Grafikte yatay eksen üst panel ile aynı olurken, dikey eksen tasarrufu ölçmektedir.

Gelir 500 milyar TL'ye ulaşınca kadar eksi tasarruf söz konusu iken, bu düzeyde sıfır olmakta ve daha yüksek gelir düzeylerinde ise tasarruf artmaktadır.

Harcanabilir gelir; vergi ve sosyal güvenlik kesintileri düşüldükten ve transfer ödemeleri ilave edildikten sonra ulaşılan gelirdir.

Şekil 8.5. Tasarruf Fonksiyonu

Keynes'in Mutlak Gelir Hipotezine göre, bir dönem yapılan tüketim, o dönemin (cari dönem) gelirinin bir fonksiyonudur. Gelir düzeyi yükseldikçe tüketim de artmaktadır. Keynesyen gelir teorisinde tüketim harcamaları merkezi bir rol oynamaktadır. Burada bilinmesi gereken bir nokta da gelir düzeyi yükseldikçe tüketim artar, ancak tüketimdeki artış gelirdeki artıştan daha düşük kalır. Keynes bunu "Temel Psikolojik Kanun" olarak değerlendirmiştir. Ancak uygulamada kolaylık olsun diye tüketim teorisinde marjinal tüketim eğilimi (c) olarak adlandırılan gelirin ne kadarlık kısmının tüketime gittiğini gösteren oran genellikle sabit alınır [13].

Tüketim ile gelir arasındaki ilişki, tüketim fonksiyonuyla açıklanmaktadır. Tüketim C, gelir de Y olarak ifade edildiğinde;

$C = f(Y)$ şeklindeki bir ilişki, tüketimin doğrudan mevcut (cari) gelirin bir fonksiyonu olduğunu ortaya koyar. Ancak, insanlar ya da toplumların hiç gelirleri olmasa bile tüketmek zorunda oldukları bilinmektedir. Bu nedenle, tüketim fonksiyonu;

$$C = C_0 + cY \text{ şeklinde ifade edilir. } C_0 > 0, 0 < c < 1 \text{ 'dir.}$$

Gelir düzeyi yükseldikçe tüketim artar, ancak tüketimdeki artış gelirdeki artıştan daha düşük kalır. Keynes bunu "Temel Psikolojik Kanun" olarak değerlendirmiştir.

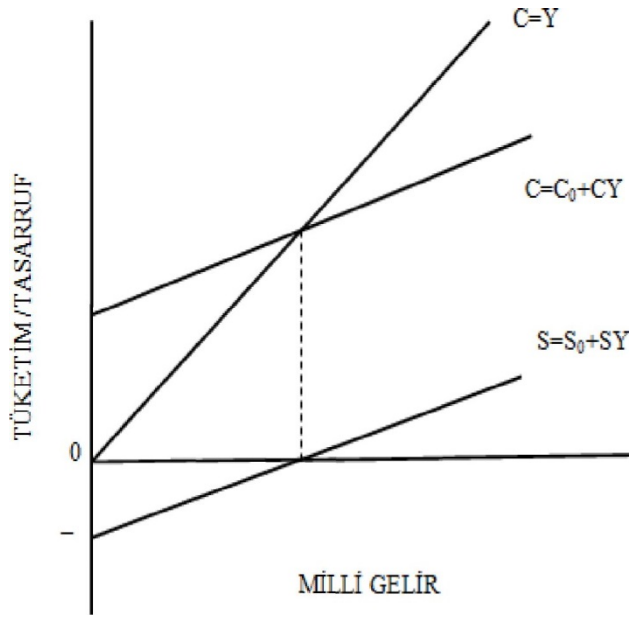
Buradaki;

C_0 = Gelirden bağımsız tüketim harcamasını (otonom tüketim harcaması),

c = Marjinal tüketim eğilimini (MPC) temsil etmektedir.

Marjinal tüketim eğilimi (c) = AC/AY oranıyla elde edilmektedir ve aynı zamanda tüketim fonksiyonunun eğimidir. Ortalama tüketim eğilimi (APC) ise C/Y olarak ifade edilir. $C = C_0 + cY$ şeklindeki fonksiyonda, $0 < c < 1$ olması da tüketim artışının gelir artışından "daha az" olacağını göstermektedir.

Şekil 8.6 hem tüketim fonksiyonunu hem de tasarruf fonksiyonunu birlikte göstermektedir.

Şekil 8.6. Tüketim ve Tasarruf Fonksiyonu

$Y = C + I$ veya,

$Y = C + S$ yazılabilmektedir.

$Y = C + S$ denkleminde, S yalnız bırakılınca; $S = Y - C$ olacaktır.

$C = C_0 + cY$ olduğu bilinmektedir. Bunu $S = Y - C$ 'de yerine yazarsak;

$S = Y - (C_0 + cY)$ olacaktır. Buradan da;

$S = Y - C_0 - cY$ ve

$S = -C_0 + (1-c)Y$ sonucuna ulaşılır. Bunu $S = S_0 + sY$ olarak da yazmak mümkündür. Buradaki $S_0 = -C_0$ ve $s = 1 - c$ 'dir. Bu nedenle, $c + s = 1$ 'dir. Marjinal tasarruf eğilimi (s) = AS/AY 'dir.

Böylece, tüketim fonksiyonu $C = C_0 + cY$ ve tasarruf fonksiyonu da $S = -C_0 + (1-c)Y$ olarak elde edilmektedir. Yukarıda bunun grafiksel sunumu görülmektedir.

Mutlak gelir hipotezi ile ilgili kısa dönemli çalışmalar göstermiştir ki, gerçekten gelir (Y) ya da GSYH artıkça ortalama tüketim eğilimi (C/Y) azalmaktadır. Ancak, özellikle Simon Kuznets tarafından gerçekleştirilen 1869 sonrası döneme

ait gelir tüketim ilişkisini ortaya koyan uzun dönemli zaman serisi çalışmasında (1946), gelir ciddi boyutlarda artmasına rağmen, ortalama tüketim eğilimi azalmamış sabit kalmıştır. Dolayısıyla mutlak gelir hipotezinin geçerliliği konusunda iki farklı bulgu ortaya çıkmıştır ki, gelir artışına bağlı olarak kısa dönemde ortalama tüketim eğiliminin azalması ve uzun dönemde sabit kalması durumuna "tüketim bulmacası" denmiştir [13,14].

Gelir artışına bağlı olarak kısa dönemde ortalama tüketim eğiliminin azalması ve uzun dönemde sabit kalması durumuna "*tüketim bulmacası*" denmiştir.

Yine mutlak gelir hipotezine göre, $Y=C+I+G$ şeklindeki bir eşitlikte her iki taraf da Y 'ye bölünürse; $1=C/Y+I/Y+G/Y$ sonucuna ulaşılacaktır. Eğer büyüyen bir ekonomide I/Y değeri veri iken G/Y değeri artmazsa ekonomi durgunluğa girer. Bu duruma "*durgunluk tezi*" denmektedir. Keynes'in temel vurgularından biri de durgunluktan kurtulmanın ana yöntemi G 'nin artırılmasıdır.

Dışa açık bir ekonomide ise ekonominin genel dengesi, $Y= C+I+G+(X-M)$ şeklinde ifade edilmektedir.

Buradaki X ihracatı, M ise ithalatı temsil etmektedir. İhracat ile ithalat arasındaki farka ise "net ihracat" denilmektedir.

Bireysel Etkinlik

- 2009 yılında Türkiye ekonomisi ciddi bir daralma yaşadı. Bu krizin nedenlerini ve hükümetin krizi atlamak için geliştirdiği politikaları araştırınız.

KLASİK VE KEYNESYEN İKTİSADIN BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

Klasik iktisatçılar her arzın kendi talebini yarattığına inanıyorlardı. Keynes neden sonuç ilişkisine diğer yönden, yani talepten arza doğru bakılması gerektiğini ileri sürmüştür. Keynes'e göre firmalar üretim kararlarını beklenen talep düzeyine ya da beklenen toplam harcamalara bağlı olarak alırlar. Bir başka ifadeyle, klasik iktisatçıların önerdiğinin aksine arz talebe cevap verir. Kısaca talep arzı yaratır.

Keynes'in tartışmalarında en önemli yeri ekonomide tam istihdamı sağlayabilecek toplam harcama düzeyinin yetersizliği alır. Keynes'e göre sadece toplam harcama düzeyi yeterli olduğu zaman tam istihdam olanak dahilindedir. Eğer harcamalar yeterli değilse işsizlik ortaya çıkacaktır. Kısaca *Keynes piyasası ekonomilerinin otomatik olarak tam istihdama yöneleceği şeklindeki klasik tartışmaları reddetmiş, ekonomik durumun belirlenmesinde dikkatleri toplam harcamalara ya da toplam talep düzeyine odaklaştırmıştır.*

Keynes belirli bir zaman diliminde yapılan harcamaların tümünü efektif talep ya da toplam talep olarak adlandırmıştır. Böylece klasiklerin miktar teorisini kullanarak elde ettikleri toplam talep yerine toplam harcamalardan hareketle toplam talep eğrisini elde etmiştir.

Klasik modelde, ekonomi tam istihdam dengesinde ya da potansiyel GSMH düzeyinde istikrar bulur. Keynesyen modelde ise ekonomi dengeye yönelir fakat bunun tam istihdam olması gerekli değildir.

Keynes ve klasik ekonomistler ekonominin daima dengeye yöneleceği konusunda anlaşılır. Keynes ve klasik ekonomistlerin anlaşamadıkları önemli nokta; ekonominin istikrara kavuştuğu çıktı düzeyinin tam istihdama olanak sağlayıp sağlamadığı üzerindedir. Klasik modelde, ekonomi tam istihdam dengesinde ya da potansiyel GSMH düzeyinde istikrar bulur. Keynesyen modelde ise ekonomi dengeye yönelir fakat bunun tam istihdam olması gerekli değildir. Ekonomi tam istihdamdan daha düşük düzeyde dengeye ulaştığı zaman işsizlik dengesi mevcuttur.

Klasik ekonomistler bir piyasa ekonomisinde tam istihdamı sağlayacak iki gücü vurgularlar. Bunlar; faiz oranı ayarlamaları ve ücret/fiyat esnekliğidir. Eğer faiz oranı ayarlamaları yatırımcıların ve tasarrufluların planlarının birbirine uygunluğunu sağlamada başarısız kalırsa ve bu çok az harcamayla sonuçlanırsa, ücret ve fiyat esnekliği hâlâ tam istihdamı sağlayabilir. Keynes klasiklerin bu düşüncesini paylaşmayarak, klasiklerin yüksek derecede ücret ve fiyat esnekliği varsayımının gerçek dünya ile uyumlu olmadığını ileri sürmüştür. Keynes'e göre fiyat ve ücretleri hızla ayarlamaktan, özellikle aşağı doğru ayarlamaktan alıkoyan çeşitli sendikalar, asgari ücret uygulaması gibi değişik engeller bulunmaktadır.

Klasik ekonomistler devlete ekonomide hiç yer vermemekte ve bunu da ekonominin kendiliğinden tam istihdamı sağlayacağı varsayımına dayandırmaktadır. Klasiklere göre eksik istihdam ortaya çıksa bile bu geçicidir ve ekonomi kendiliğinden tam istihdama dönecektir. Keynes ise ekonominin yalnızca kısa dönemde değil, uzun dönemde bile eksik istihdam dengesine takılabileceğini, ekonominin bu durumu ortadan kaldıracak mekanizmalara sahip olmadığını öne sürmekte ve devlet müdahalesini kaçınılmaz görmektedir.

Özet

• Denge, farklı yönelişlerdeki iki ya da daha fazla değişkenin belli bir nokta veya düzeyde eşitlenmesi (kesişmesi, birleşmesi) dir. Makro ekonomik denge konusunda iki ana ekol bulunmaktadır. Bunlar; "Klasik iktisat" ekolü ve "Keynesyen iktisat" ekolleridir. Bu iki görüş arasında makro ekonomik denge konusundaki temel fark; Klasik iktisatçıların, dengenin her zaman piyasa şartlarında kendiliğinden sağlanacağını düşünmelerine karşılık, Keynesyen iktisatçıların piyasa şartlarının dengenin her zaman sağlanmasını garanti etmeyeceğini düşünmeleridir. Bu doğrultuda, Klasiklerde piyasada sürekli tam istihdam üretim dengesi olduğu için devlet müdahalesi öngörülmemektedir. Oysa Keynesyenler, piyasada dengesizlik olabileceğini ve bu dengesizliğin ancak devlet müdahalesiyle giderilebileceğini düşünmektedirler. Her iki ekolün özellikle arz ve talebin rolü konusunda farklılaştığı ve kısa dönem denge üretim düzeyinin belirlenmesine farklı baktıkları anlaşılmaktadır. Klasikler kısa dönemde üretim düzeyini iş gücü miktarının belirlediğini ve mümkün oldukça arzın artırılmasının yararlı olacağını düşünmektedirler. Çünkü onlara göre, nominal ücretler ve fiyatlar düşüş ve yükseliş açısından esneklerdir. Bu sayede de her arz mutlaka kendisine eşit bir talep bulmaktadır. Buna karşılık Keynesyenler ise, özellikle nominal ücretlerin aşağı yönde esnek olmasının zor olduğunu ve bu nedenle de arz-talep dengesinin her zaman kendiliğinden sağlanamayacağını düşünmektedirler. Onlara göre, eğer ekonomide eksik istihdam dengesi varsa bu ancak talebin (harcamaların) artırılmasıyla tam istihdam dengesine yönelir. Talebin artırılması konusunda da devletin müdahalesini gerekli görmektedirler. Kısaca, klasikler arz ağırlıklı, Keynesyenler ise talep ağırlıklı bir algıya sahiptirler. Zamana bağlı olarak görülmüştür ki kimi dönemlerde klasik iktisadi politikalar daha yoğun uygulanmış ve etkili olmuş, bazı dönemlerde de Keynesyen iktisadi politikalar ekonominin dengesini veya istikrarını sağlamada etkili olmuştur. Örneğin, İktisadın bir bilim olarak kabul edilmesinin başlangıcı olarak kabul edilen 1776 yılında Adam Smith'in yazdığı "Milletlerin Zenginliği" adlı eserle uygulanan politikalar (Klasik İktisadi Politikalar) 1929 yılında yaşanan "Dünya Ekonomik Bunalımı"na kadar etkili olmuştur. 1929 Bunalımına bağlı olarak John Maynard Keynes tarafından kaleme alınan "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi" adlı eserle de "Keynesyen İktisadi Politikalar" denilen uygulamalar ön plana çıkmıştır. Günümüzde Türkiye'de uygulanan iktisadi politikalara ise "Karama Ekonomik Politikalar" denmektedir. Bunun sebebi, zaman zaman Klasik zaman zaman da Keynesyen politikaların uygulanmasıdır. Örneğin, 2018 yılında yaşanan döviz kuru dalgalanmalarını dengelemek için devlet ekonomiyeye çeşitli mali araçlar vasıtasıyla müdahalelerde bulunmuştur ki bu uygulamalar Keynesyen politikalarlardır. Dalgalanmaların olmadığı normal dönemlerde ise Klasik iktisadi denge politikaları yani devletin piyasaya müdahale etmediği yöntemler uygulanmaktadır. Kısacası; klasik iktisadi denge politikalarında; piyasa koşullarında otomatik denge, ekonominin sürekli tam istihdamda dengede olduğu, her arzın kendi talebini yaratması, ücret ve fiyatların esnekliği, ekonomiyeye devlet müdahalesinin gereksizliği ve paranın yansızlığı gibi politikalar uygulanırken, Keynesyen Politikalarda ise; her talebin kendi arzını yaratacağı, devletin eksik istihdam dönemlerinde ekonomiyeye müdahale etmesi gerekliliği, ücretlerin aşağı yönde esnek olmadığı, ekonominin çoğu zaman eksik istihdamda da dengeye gelebileceği gibi anlayışlar ön plana çıkmaktadır.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. İktisatta kısa ve uzun dönemi aşağıdakilerden hangisinde verilen ifade karşılamaktadır?
  - a) Kısa dönem sistemdeki değişkenlerin hepsinin değiştirilebildiği, uzun dönem ise değiştirilemediği zaman dilimidir.
  - b) Kısa ve uzun dönem arasında bir fark yoktur ve tüm değişkenler sabittir.
  - c) Kısa dönem sadece teknoloji ve sermayenin değiştirilebildiği, uzun dönem ise sadece emek miktarının değiştirilebildiği zaman dilimidir.
  - d) Değişkenlerin sabit olduğu döneme uzun, değişkenlerin esnek olduğu döneme ise kısa dönem denir.
  - e) Kısa dönem sistemdeki az sayıda değişkenin değiştirilebildiği, uzun dönem ise sistemdeki tüm değişkenlerin değiştirilebildiği zaman dilimidir.

2. Aşağıdakilerden hangisi Keynesyen iktisadın temel varsayımlarından biri olarak görülemez?
  - a) Durgunluk dönemlerinde ekonomiye devlet müdahalesi gereklidir.
  - b) Özellikle nominal ücretler aşağı yönde esnek değildir.
  - c) Devlet borçlanabilir.
  - d) Para sadece işlem amacıyla talep edilir.
  - e) Piyasa mekanizması kendiliğinden tam istihdam üretim düzeyini sağlamayı garanti edemez.

3. Dışa açık bir ekonomide ekonominin genel dengesini gösteren eşitlik aşağıdakilerden hangisidir?
  - a) $Y = C + I$
  - b) $Y = C + I + G$
  - c) $Y = C + I + G + (X - M)$
  - d) $Y = C + S$
  - e) $Y = S + I$

4. Klasik iktisatta kısa dönemde üretim düzeyini belirleyen temel değişken aşağıdakilerden hangisidir?
  - a) Siyasi partilerin sayısı.
  - b) Seçmenlerin sayısı.
  - c) İş gücü miktarı.
  - d) Talep miktarı.
  - e) Hammadde miktarı

5. Klasik iktisadın fikir önderi aşağıdakilerden hangisidir?
  - a) John Maynard Keynes
  - b) Adam Smith
  - c) Milton Friedman
  - d) Simon Kuznets
  - e) Joseph Stiglitz

6. $C = C_0 + cY$ şeklindeki eşitlikte C_0 aşağıdakilerden hangisini ifade etmektedir?
- Otonom (gelirden bağımsız) tüketimi
  - Marjinal Tüketim Eğilimini
  - Uyarılmış tüketimi
  - Millî geliri
  - Ortalama tüketimi
7. Aşağıdakilerden hangisi Klasik iktisadın temel varsayımlarından biri olarak görülemez?
- Ekonomi sürekli tam istihdam üretim düzeyinde dengededir.
  - Ekonomiye devlet müdahalesi gereksizdir.
  - Ücretler ve fiyatlar esnek değildir.
  - Her arz kendi talebini yaratır.
  - Ekonomik birimler rasyoneldir.
8. Keynesyen iktisatta denge gelir düzeyini etkileyen en önemli değişken aşağıdakilerden hangisidir?
- Arz miktarı.
  - Tasarruf miktarı.
  - Faiz oranı
  - Enflasyon oranı
  - Toplam harcamalar
9. Ekonomideki genel dengeyi gösteren durum aşağıdakilerden hangisidir?
- Arz ve talebin birbirine eşit olmasıdır.
  - Talebin arzdan fazla olmasıdır.
  - Arzın talepten fazla olmasıdır.
  - Fiyatların ücretlerden fazla olmasıdır.
  - Fiyatlarla ücretlerin birbirine eşit olmasıdır.
10. Irving Fisher tarafından geliştirilen miktar teorisi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?
- $MP = PV$
  - $MV = PY$
  - $M/V = P/Y$
  - $M = VPY$
  - $V = MPY$

Cevap Anahtarı

1.e, 2.d, 3.c, 4.c, 5.b, 6.a, 7.c, 8.e, 9.a, 10.b

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Begg, D., Fischer, S. ve Dornbusch, R., (2001). Makro İktisat (ed: Serin, V.), Şehir?: Alkım Yayınları.
- [2] Bocutođlu, E., (2009). Makro İktisat, Trabzon: Murathan Yayınevi.
- [3] Dornbusch, R., Fischer, S., (1990). Macroeconomics (Fifth Edition), Şehir?: McGraw-Hill, Inc.
- [4] Lipsey, R.G., Steiner, P.O., Purvis, D.D. ve Courant, P.N., (1984). İktisat 2 (yayın sorumlusu: Çakmak, A.), Şehir?: Bilim Teknik Yayınevi.
- [5] Mankiw, N.G., (2000). Macro Economics (Fourth Edition), Şehir?: Worth Publishers.
- [6] O’Sullivan, A., Sheffrin, S.M. ve Perez, S.J., (2015). Makro Ekonomi (Çeviri Editörü: Kerem Karabulut), Şehir?: Pearson.
- [7] Parasız, İ., (2006). Makro Ekonomi, Şehir?: Ezgi Kitabevi.
- [8] Samuelson, P. A. ve Nordhaus, W. D., (1989). Economics (Thirteenth Edition), Şehir?: McGraw-Hill, Inc.
- [9] Seyidođlu, H., (2011). İktisat Biliminin Temelleri, Şehir?: Güzem Can Yayınları.
- [10] Tunca, Z., (2005). Makro İktisat, Şehir?: Filiz Kitabevi.
- [11] Unay, C., (1996). Makro Ekonomi, Şehir?: Ekin Kitabevi.
- [12] Ünsal, E. M.(2004). Makro İktisada Giriş, Şehir?: Siyasal Kitabevi.
- [13] Yıldırım, K., Bakırtaş, İ., Koyuncu, C., Yılmaz, R. ve Açıkalin, S., (2010). İktisada Giriş (ed: Yıldırım, K.), Şehir?: Ekin Yayınevi.
- [14] Yıldırım, K., Bakırtaş, İ., Yılmaz, R. ve Esen, E., (2011). Makro İktisada Giriş (ed: Yıldırım, K.), Şehir?: Pelikan Yayıncılık.